

ОКЛАДНА МАРИНА ГЕОРГІЇВНА

кандидат історичних наук, доцент кафедри права Європейського Союзу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ФЕДОРОВСЬКА МАРГАРИТА АНДРІЇВНА

студентка 4 курсу міжнародно-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЮХИМЕНКО ДАР'Я СЕРГІЇВНА

студентка 4 курсу міжнародно-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УДК 341.7

DOI 10.37772/2518-1718-2021-4(36)-10

ЗАСТОСУВАННЯ ТАЄМНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ

У статті на основі визначень “таємної дипломатії” автори спробували сформулювати поняття “таємна дипломатія”. У роботі розглядаються її різні види, особливості їхнього функціонування в міжнародних відносинах. Крім того, завдяки проведеним дослідженням показано основні переваги та недоліки таємної дипломатії, а також визначено перспективу її подальшого застосування на практиці.

Ключові слова: дипломатія, таємна дипломатія, використання таємної дипломатії на практиці.

Постановка проблеми. Поняття «дипломатія» походить із Стародавнього Риму, де «дипломатами» спочатку називали осіб, які мали диплом — рекомендаційну, або вірчу, грамоту, що видавалася сенатом офіційним посланникам, яких направляли у провінції імперії чи за кордон.

Класичне визначення дипломатії міститься в Оксфордському словнику англійської мови: «Дипломатія — це здійснення міжнародних відносин шляхом переговорів; сукупність засобів, що їх використовують посли й посланники з метою забезпечення переговорного процесу; праця або мистецтво дипломата» [1]. Англійський дипломат Е. Сатоу уточнює: дипломатія — це «застосування розуму і такту з метою розвитку офіційних відносин між урядами незалежних держав» [2].

Проте, дипломатія може здійснюватися не лише як публічна діяльність, але як і діяльність секретного характеру. Власне до такої діяльності і належить таємна дипломатія, яка протягом історії свого розвитку реалізовувала наміри політичного керівництва, що не розголошувалися. Так, історія таємної дипломатії сягає своїм корінням ще за часів Середньовіччя. Правителі феодально-абсолютистських держав здебільшого не розголошували зміст своїх переговорів з іноземними партнерами. Як наслідок протягом дов-

гого часу таємна дипломатія не була відома широкому загалу. Так ще в угоді про утворення Троїстого союзу 1882 р. прописувалося, що сторони зобов'язуються тримати ці дані в таємниці [3, с. 87]. Аналогічне твердження міститься в англо-французькому договорі 1904 р. про сфери впливу в Африці, який складається із двох частин: публічної і таємної [4].

Таємна дипломатія, у різних видах, залишилась ключовим методом здійснення міжнародних відносин та розвитку стосунків між державами. Наприклад, долю Карибської Кризи в більшості вирішили таємні переговори: після того, як Кеннеді оголосив блокаду Куби, дипломати СРСР та США проводили постійні зустрічі для подолання кризи. В підсумку на таємній зустрічі послів в жовтні 1962 р. був досягнутий позитивний результат, хоча світ про це дізнався вже після телефонної розмови Дж. Кеннеді та М. Хрущова [5].

Проте, незважаючи на надзвичайно великий вплив таємної дипломатії на розвиток міжнародних відносин, необхідно відзначити достатньо малий рівень вивченості таємної дипломатії як явища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі теоретичні аспекти таємної дипломатії стали об'єктом наукових досліджень таких учених, як Корнелії Бйола, Ентоні Веніс-Ст. Джона,

Пик С. М., Костюка Д. А., Пронь Т. М., проте значна кількість надзвичайно важливих для розуміння поставленої проблеми документів залишається у закритому доступі.

Мета дослідження – здійснити критичний аналіз визначення таємної дипломатії, проаналізувати її види, розглянути особливості функціонування у міжнародних відносинах, а також показати недоліки та переваги таємної дипломатії.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають і функціонують внаслідок ведення таємної дипломатії.

Предметом дослідження є таємна дипломатія та її характерні особливості.

Виклад основного матеріалу. У сучасній правовій науці існують різні підходи до визначення змісту і структури поняття «таємна дипломатія». Такий стан пояснюється багатоаспектністю даної категорії, можливістю з'єднання в ній різноманітних явищ, а також труднощами пізнання і класифікації її компонентів.

Таємна дипломатія, у її найбільш стандартному формулюванні, розуміє дипломатичну діяльність проведено за відсутності уваги ЗМІ та громадськості.

Професор Тель-Авівського університету Аарон Кліман визначає таємну дипломатію як переговори, в яких беруть участь держави, які переслідують винятково мирні цілі в зовнішній політиці, і яка виражається в комунікаціях та таємних угодах настільки чутливих, що унеможлиблює їхнє поширення серед міжнародної спільноти та внутрішньої аудиторії [6, с. 10].

Проте Пик С.М. у своїх працях не погоджується з цим визначенням. На її думку, таємна дипломатична діяльність Німеччини, яка призвела до початку двох світових воєн певною мірою спростовує твердження професора Аарона. Так, таємний протокол до пакту Молотова-Ріббентропа, система союзів Отто фон Бісмарка доводить, що основне завдання полягало у підписанні договорів та угод, спрямованих на покращення становища самої Німеччини на випадок війни. Після завершення Другої світової війни, таємна дипломатія почала використовуватися і для вирішення міжнародних конфліктів, які неможливо розв'язати іншим шляхом. Тому, концепцію А. Клімана можна вважати тільки частково вірною, оскільки таємна дипломатія може використовуватися не тільки для реалізації мирних цілей, а й для планування агресивних кроків у зовнішній політиці [7, с. 49].

Інші вчені, зокрема професор Школи міжнародної служби Американського університету у Вашингтоні Ентоні Веніс-Ст. Джон визначає таємну дипломатію як дипломатію зворотного каналу, тобто – офіційні переговори, що проводяться таємно між сторонами або між стороною і третьою особою, що

втручається в конфлікт. Вони в більшості випадків можуть доповнювати попередні домовленості, а в деяких – можуть потенційно суперечити заявленій політиці. Найчастіше такі переговори веде керівництво держави за закритими дверима. Виходячи із сутності такого визначення професор Ентоні Веніс-Ст. Джон також назває таємну дипломатію «чорними ринками» переговорів. Таке формулювання набагато краще передає сутність таємної дипломатії, головною метою якої є розв'язання зовнішньополітичних проблем різноманітними, не завжди прийнятними засобами [8].

Досить важливим для визначення поняття таємної дипломатії є розгляд її складових.

Як зазначають провідні вітчизняні науковці такі, як Д.А. Костюк, до основних складових таємної дипломатії належать: 1) закриті зустрічі та конференції; 2) усні та негласні інструкції, адресовані емісарам, дипломатам, довіреним особам; 3) листування таємними каналами; 4) підписання дво- та трьохсторонніх таємних договорів [9, с. 441].

Розглянемо кожен із них більш детально. Так, проведення закритих зустрічей та конференцій вважається достатньо ефективним інструментом таємної дипломатії, але поряд із цим має і недоліки, адже прибуття до певної країни лідерів інших держав не може залишитися непоміченим з боку громадськості та ЗМІ. Тому, більшість заходів таких переговорів мають публічний характер, що дозволяє деякий час зберігати у таємниці результати закритих перемовин. Досить цікавими прикладом є проведення Тегеранської конференції, де зустрілися лідери трьох держав СРСР, Великобританії та США під час Другої світової війни. Вона стала важливим етапом в створенні антигітлерівської коаліції, вирішила питання незалежності Ірану, досягнуті домовленості стосовно відкриття союзного фронту та відновлення післявоєнного устрою. Доречі, позаофіційними заходами лідерами «великої трійки» здійснювалося таємне листування, що дозволило прийняти ряд важливих рішень, мали стати відомими значно пізніше [10, с. 6].

Наступним елементом таємної дипломатії є використання усних та негласних інструкцій. Так, Д. Костюк вказує, що вони можуть бути головними, другорядними або додатковими настановами офіційних керівників держав, на основі яких дипломати повинні вести таємні переговори з представниками інших країн. Ще в античному світі дипломати, здійснюючи свої місії до іноземних держав і виконуючи офіційні завдання, часто отримували таємні інструкції, виконання яких зводилося переважно до збору інформації про країну призначення, потрібної у випадку війни з нею. У період Середньовіччя молодший син лорда Берлі Роберт Сесіл, керуючи таємною службою на території Великобританії досить часто в інструкціях агентам, багато з яких знаходилася на

дипломатичній службі, вказував на необхідність встановлення, на чю допомогу в Англії можуть розраховувати іспанці у випадку висадки на Британських островах [11, с. 73].

На наш погляд, одним із найбільш дієвих засобів таємної дипломатії є саме підписання дво- та трьохсторонніх таємних угод. За дослідженням Джона Гренвіла, така форма використовувалася протягом всієї Першої світової війни. Деякі важливі моменти укладених таємних договорів цього століття відображає Лондонський договір, укладений наприкінці квітня 1915 року, відповідно до якого Італії було обіцяно певні територіальні поступки в обмін на приєднання до війни на боці Антанти [12]. Ще одним таємним договором того часу став Бухарестський договір, укладений між Румунією та державами Антанти у серпні 1916. За умовами цього договору передбачалося, що Румунія зобов'язувалася атакувати Австро-Угорщину і не підписувати з нею миру в обмін на певні територіальні здобутки [11, с. 194].

Джон Гренвіл у своїй роботі «Основні міжнародні договори ХХ століття: історія та керівництво з текстами» наводить ще один приклад таємного договору – додатковий протокол до Пакту Молотова-Ріббентропа від 23 серпня 1939 року, який передбачив розмежування сфер впливу у Східній Європі на випадок «територіально-політичної перебудови», зокрема: віднесення країн Прибалтики, крім Латвії, східних областей, що входять до складу Польщі разом із Бессарабією до сфери інтересів СРСР. Натомість Литва і західна частина Польщі відносилися до сфери інтересів Німеччини. Проте, ця угода не змогла відтягнути початок війни між Німеччиною та СРСР [14].

Після закінчення Другої світової війни практика укладення таємних договорів значно зменшилася, чому сприяло прийняття Статуту ООН та Віденської конвенції про право міжнародних договорів, які закріпили необхідність надсилати договори після набрання чинності до Секретаріату ООН для реєстрації та опублікування (ст. 80 Конвенції, ст. 102 Статуту ООН) [13; 14].

Деякі науковці, такі як Чарльз Ліпсон приділяють велику увагу причинам малопоширеності укладення таємних договорів на практиці зараз і він наводить наступні причини: 1) поява демократичних держав, які на законодавчому рівні визнали принципи суспільної відповідальності з деякими повноваженнями законодавчого нагляду; 2) ліквідація повноважень міністерств закордонних справ стосовно розподілу завойованих територій, 3) рішення про укладення союзів між країнами своєчасно ставали надбанням громадськості [15]. Втім, в епоху сьогодення деякі таємні договори все ще укладаються, що в основному стосується угод про створення іноземних військових баз. Наприклад, після укладення Договору про безпеку 1960 року між країнами США та Японії, між

ними було укладено три угоди, головною задачею яких було саме транзит та зберігання ядерної зброї представниками США в Японії, хоча формально остання не підтримувала практику її застосування [16, с. 72].

За думкою американського науковця Ніка Моменго до переліку складових таємної дипломатії також слід додати секретні інформаційні та розвідувальні звіти, які раніше надавалися професійною розвідкою, що слугувало основою для прийняття рішень щодо зовнішньої політики на вищому рівні. Автор зазначає, що з настанням епохи глобалізації та цифровізації для вирішення питань, пов'язаних з таємною дипломатією широко використовуються електронні комунікації та інформаційні ресурси, що можна певним чином віднести до групи «таємних каналів». Таємна дипломатія продовжує залишатися розповсюдженою у світі, оскільки в умовах міжнародного тероризму та інших викликів, що загрожують безпеці держави необхідно створювати надійні підходи до збереження дипломатичної таємниці, і суттєво в цьому можуть допомогти саме електронні комунікації [17, с. 13].

Станом на сьогодні розрізняють багато видів таємної дипломатії, зважаючи на її цілі та методи. Втім, поділ таємної дипломатії на види не є загальнопоширеною практикою і деталізується лише британськими та американськими дослідниками, проте і вони не можуть дійти єдиного висновку. Так, використовуючи критерій рівня секретності в дипломатії вони поділяють таємні переговори і проведення таємної зовнішньої політики [14, с. 220]. Відомий науковець з історії дипломатії Гарольд Нікольсон вважав, що проведення переговорів таємним способом необхідно для того, щоб у подальшому можливо було укласти угоду між державами на офіційному рівні, але що до таємної зовнішньої політики він зазначив, що це є проявом недемократичного використання «таємності» для прийняття певних рішень, які ніколи не були предметом загального контролю або нагляду [17, с. 7]. Відповідно до цього аналізу Поль Шарп поділяє «секретність» або «таємність» на такі типи: 1) стратегічна секретність - характерна для ведення переговорів окремими уповноваженими державними особами і є дуже поширеною на початку Першої світової війни; 2) оперативна секретність - характерна для вирішення повсякденних міждержавних питань, згідно з якою за необхідності зміст та факт переговорів можуть залишатися в таємниці, але результати укладеної угоди публічними; 3) офіційна таємниця - особливість якої полягає в тому, що вищі представники держав знають про те, що відбувається, але демонструють свою необізнаність [18, с. 35–57]. На практиці дуже важко встановити, яка саме з вищеперерахованих видів таємниці є прийнятною для використання у сучасній дипломатії, про що зазначив відомий американський діяч Корнеліо Богдан

[14, с. 137]. Характерним прикладом є справа «Іран-гейт» (англ. *Iran–Contra affair*) – політичний скандал у США другої половини 1980-х років, який стався під час президентства Рональда Рейгана. Він відомий тим, що окремі члени адміністрації США організували таємні поставки озброєння до Ірану, порушуючи при цьому збройне ембарго проти цієї країни. Метою нібито було визволення американських заручників у Лівані, хоча в межах розслідування виявилось, що кошти, отримані від продажу зброї витрачалися на фінансування нікарагуанських повстанців-контрас в обхід прямої заборони конгресу США. Цей випадок свідчив про використання таємної дипломатії, а також формою офіційної таємниці за визначенням Поля Шарпа [17, с. 175; 18, с. 35–57].

Вітчизняні юристи-міжнародники також здійснили спроби виокремлення основних елементів таємної дипломатії. С. М. Пик поділяє таємну дипломатію на: таємну, непублічну, підпільну, чекову, а також опозиційну. Характеризуючи таємну дипломатію він виходить з того, що така вона була поширеною до кінця Першої світової війни. Між тим, тоталітарні режими продовжили використання таємних домовленостей у своїх цілях. До їх числа можна віднести таємні домовленості Адольфа Гітлера, які використовувались для прикриття нарощення Німеччиною воєнних сил, з метою розпочати Другу світову війну. Їх основним джерелом були домовленості між правлячими династіями, джентльменські угоди, які уклалися вищими керівниками держав та довіреними емісарами для задоволення суто власних інтересів. Результати цих домовленостей призвели до початку II світової війни [7, с. 48–49].

У свою чергу, непублічною дипломатією можна назвати офіційно санкціоновані керівництвом держав переговори, які відбуваються таємно між сторонами конфлікту. Як правило, вони замінують публічні, а іноді проходять паралельно. Такі переговори велися між Палестиною та Ізраїлем паралельно з офіційними у 2000 році. Проте, мирні переговори між цими країнами тривають вже понад 25 років і не призводять до успіху, оскільки не вирішено питання щодо біженців із Палестини, доцільність поділу Єрусалиму, а також створення палестинської держави [7, с. 50]. Нещодавно Дональд Трамп, займаючи пост президента США пропонував владнати сутички шляхом «мирного плану», який прем'єр-міністр Ізраїлю Біньямін Нетаньягу назвав «угодою століття», але палестинці відхилили його як такий, що надає переваги лише Ізраїлю [19, с. 70].

У більшості, особи, які беруть участь у непублічних переговорах, не займають будь-якої посади, але мають можливість доступу до президента чи прем'єр-міністра, і таким чином можуть використовувати ширший вибір опцій для досягнення делікатних домовленостей. Так, під час Кубинської кризи, посередниками між СРСР та США виступав журна-

ліст, з яким вийшли на контакт представники [7, с. 50].

Американський професор Ентоні Веніс-Ст. Джон визначив, що головна перевага непублічної дипломатії криється в тому, що є її використання у парі з публічною дипломатією викликає ефект «зворотного зв'язку» (англ. *feedback effect*), коли позитивний та ефективний результат таємних домовленостей можна формалізувати та представити цілком як результат публічних переговорів, що дозволить сторонам уникнути будь-якої шкоди для їхнього політичного іміджу. Тож, різниця між першим та другим видом полягає в моменті оприлюднення результатів таких переговорів та мети застосування на практиці, бо якщо власне таємна дипломатія приводила в більшості випадків до початку конфліктів, то непублічна дипломатія використовується в основному для їх вирішення [7, с. 50].

Існує також чекова дипломатія (англ. *Checkbook diplomacy*). Більшість вчених не вважають її самостійним видом, а лише звертають увагу на її специфічні риси, адже вона охоплює не тільки політичні, але й економічні питання. На практиці, деякі держави використовують економічні механізми задля отримання військових і політичних преференцій для своїх країн. Окремі країни використовують чекову дипломатію для того, щоб фінансувати проведення миротворчих операцій, задля закріплення свого авторитету на міжнародній арені [7, с. 52]. Так, наприклад, станом на 2021 р., США є першим, Китай є другим, Франція є п'ятим, Україна - одинадцятим фінансовим спонсором проведення миротворчих операцій під егідою ООН [20].

Економічні засоби закріплення позицій держави у світі можуть здійснюватися різним чином від підписання вигідних для себе міжнародних торговельних угод та інвестування потенційних союзників, до прямої міжнародної допомоги. Наприклад, Міністр закордонних справ ФРН Хайко Мас (Heiko Maas) під час конференції з надання економічної підтримки Афганістану в Женеві зазначив, що в 2021 році уряд планує виділити майже 100 млн євро на гуманітарну допомогу Афганістану. Натомість Китай в якості екстреної допомоги планує виділити Афганістану продовольство, вакцини, медикаменти та зимові товари на суму близько \$30 млн, про що заявив міністр закордонних справ Китаю Ван І [21].

Неоднозначним, але вартим уваги, є ще один вид таємної дипломатії – підпільна дипломатія (англ. *Clandestine diplomacy*). Важливою її властивістю є те, що суб'єктами виконання є розвідувальні служби, які контактують зі своїми колегами з інших держав. С. М. Пик наголошує на тому, що використання спецслужб у дипломатичних відносинах дуже часто мало позитивний результат, урахуовуючи наприклад досвід британських спецслужб під час вирішення питань, які стосувалися кризи національної безпеки. Діяльність

розвідувальних служб може сприяти початку як внутрішнього, так і міжнародного діалогу. Поряд із цим, контакти, які використовуються спецслужбами, є надзвичайно чутливими до збереження таємності, а тому будь-який витік інформації, майже у всіх випадках, призводить до припинення самих переговорів [7, с. 51].

Не менш цікавим є останній вид таємної дипломатії як опозиційна дипломатія (англ. *Oppositional diplomacy*). Вона має суттєві відмінності від інших, науковці практично не виділяють її як окремий вид. Суб'єктом тут є системна опозиція, яка пропонує альтернативні шляхи розвитку своєї держави. С.М. Пик вважає, що опозиційна дипломатія характерна для політики СРСР та Німеччини періоду Другої світової війни [7, с. 52]. Історик Лоренс Різ у книзі «Друга світова війна за зачиненими дверима. Сталін, нацисти і захід» зазначав, що в 1943 р. група німецьких змовників мали зустріч у Стамбулі з американцями з пропозицією усунення Гітлера від влади і приєднання Вермахту до збройних сил союзників з ціллю подальшої боротьби проти СРСР. Подібні зустрічі проводилися із залученням до цього міжнародних організацій [7, с. 52; 22, с. 391]. Прикладом реалізації опозиційної дипломатії можна вважати діяльність німецького вченого-фізика Ернста Ульриха Вайцзеккера, який організував таємні переговори з міжнародним комітетом Червоного хреста та союзом церков. Він намагався передати цій міжнародній організації відомості про масове вбивство євреїв під час II світової війни задля здійснення правосуддя і практичної допомоги цієї нації. Також Вайцзеккер провів таємну зустріч у Ватикані з метою прискорення початку переговорного процесу між воюючими сторонами [7, с. 52].

Висновки. На наш погляд практика таємної дипломатії надає багато переваг у здійсненні зовнішньої політики:

Таємна дипломатія може слугувати сприятливим середовищем для конструктивної розмови і подальшого розвитку відносин між державами. Так, для сторін переговорів, а також для посередників вона створює максимальний рівень безпеки, неформальності та можливостей щоб «зберегти обличчя».

Таємна дипломатія може виявитись корисною для налагодження стосунків між колишніми ворогами. У випадках коли публічні зв'язки лідерів держави і реальна політика не співпадають, таємна дипломатія може сприяти репутації уряду країни.

Секретність була необхідна в розслідуваних дипломатичних справах, пов'язаних з національною обороною і міжнародною безпекою. Збереження секретності в міжнародних переговорах запобігає неконтрольованим потокам інформації, які можуть поставити під загрозу очікувану угоду [23].

Також таємна дипломатія має важливе значення для підтримки національної безпеки в умовах міждержавного суперництва.

Незважаючи на ці переваги, практика таємної дипломатії піддається жорсткій критиці як науковцями, так і практиками, адже :

Секретність є потужною причиною постійної недовіри, страху та ненависті.

На думку багатьох науковців, таємна дипломатія суперечить фундаментальним нормам і принципам демократії і верховенства права.

Існує небезпека, «нескінченної гри» - процесу, у якому сторони вважають, що не потрібно досягати угод, оскільки переговори є секретними. Іноді це призводить до того, що одні таємні дії породжують інші і зберігати секретність стає все важче [8].

Таким чином, можна зробити висновок, що таємна дипломатія – це здійснення зовнішньої політики держави, яка проводиться в таємниці від суспільства задля полегшення ходу переговорів, налагодження відносин та отримання різноманітних переваг. Методи таємної дипломатії використовувалося ще з давніх часів і надалі залишаються ключовим не тільки у стосунках між державами, але й при вирішенні локальних конфліктів, не зважаючи на те, що відповідне явище окрім переваг має і ряд недоліків. Існує декілька видів таємної дипломатії, кожен з яких відрізняється від інших не тільки цілями, заради яких він використовується, але й своїми складовими компонентами.

ЛІТЕРАТУРА

1. The Oxford English Dictionary. Oxford Dictionaries.
2. Руководство по дипломатической практике. A guide to diplomatic practice / перевод с англ. С. А. Панафидин, Ф. А. Кублицкий. Москва : Международные отношения, 2018. 476 с.
3. Копійка В. В. Троїстий союз (Союз Центральних держав). Українська дипломатична енциклопедія : у 2 т. / ред. кол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. Київ : Знання України, 2004. Т. 2: М–Я. 812 с.
4. Гончар Б. «Сердечна згода» 1904. *Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./ редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. Київ : Знання України, 2004. Т. 2. 812 с.*
5. Галака С. Карибська криза. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ: Парламентське видавництво, 2011. С. 315.
6. Klieman A. *Statecraft in the Dark: Israel's practice of Quiet diplomacy.* Aharon Klieman. Boulder: Westview Press, 1988. P. 10.
7. Пик С. М., Костюк Д. А. Види таємної дипломатії та особливості їхнього функціонування у міжнародних відносинах. *Вісник Донецького національного університету. Сер.: Політичні науки.* 2016. С.48-52.

8. Wanis-ST. John A. Back Channel Diplomacy: Implications for Practice and Theory. *SSRN Electronic Journal*. 2004. P. 22. URL: https://www.researchgate.net/publication/228181668_Back_Channel_Diplomacy_Implications_for_Practice_and_Theory.
9. Костюк Д. А. Особливості функціонування таємної дипломатії у міжнародних відносинах та її основні компоненти. *Молодий вчений*. 2016. № 8. С. 437–443.
10. Громько А. А., Земсков И. Н., Крючков В. А. Тегеранская конференция руководителей трех союзных держав – СССР, США и Великобритании. Москва: Издательство политической литературы, 1974. Т. 2. 175 с.
11. Пик С. М. Таємна дипломатія і розвідка у міжнародних відносинах : навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2012. 514 с.
12. Albrecht-Carrié R. The Treaty of London. Italy at the Paris Peace Conference. 1915. URL: <https://www.fulcrum.org/concern/monographs/pr76f344p>.
13. Віденська конвенція Про право міжнародних договорів: Міжнародний документ від 14.04.1986 р. № 995_118. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text.
14. John Grenville. The Major International Treaties of the Twentieth Century URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780203930199/major-international-treaties-twentieth-century-john-grenville-bernard-wasserstein>.
15. Lipson Charles. «Why Are Some International Agreements Informal?» in *International Law and International Relations: An International Organization Reader*. Beth A. Simmons, Richard H. Steinberg (Ed.). Cambridge University Press, 2007. URL: <https://www.hzu.edu.in/uploads/2020/10/International-Law-and-International-Relations.pdf>.
16. Нелидов В. В. Японо-американский Договор безопасности 1960 г. и внешнеполитический процесс в послевоенной Японии. *Вестник РГГУ. Сер.: «Политология. История. Международные отношения. Зарубежное регионоведение. Востоковедение»*. 2018. № 2 (12). С. 64–78.
17. Nick Parfait Momengoh. Secret Diplomacy: The Practice of Back Channel Diplomacy by Liberal Democratic States. P. 266. URL: <https://rucore.libraries.rutgers.edu/rutgers-lib/40428/PDF/1/play/>.
18. Sharp, Paul. For Diplomacy: Representation and the Study of International Relations. *International Studies Review*. 1999. Vol. 1, No. 1. P. 33–57.
19. Карасова Т. А. «Сделка века» Д. Трампа. Приведет ли новый план США к урегулированию палестино-израильского конфликта. *Свободная мысль*. 2020. С. 63–74. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sdelka-veka-d-trampa-privedet-li-novyy-plan-ssha-k-uregulirovaniyu-palestino-izraiskogo-konflikta>.
20. Глава ООН внес предложения по бюджету Организации на 2022 год. URL: <https://news.un.org/ru/story/2021/10/1411772>.
21. Донори пообіцяли понад мільярд доларів гумдопомоги Афганістану. URL: <https://www.dw.com/uk/donory-roobitsialy-ponad-miliard-dolariv-humdopomohy-afhanistanu/a-59168883>.
22. Різ Л. Друга світова війна за зачиненими дверима. Сталін, нацисти і Захід. Київ: Темпора, 2010. 444 с. С. 391.
23. Corneliu Bjola, Stuart Murray. Secret Diplomacy: Concepts, contexts and cases Abingdon, Oxon; New York, NY : Routledge, 2016.

REFERENCES

1. The Oxford English Dictionary. Oxford Dictionaries [in English].
2. Rukovodstvo po diplomatskoj praktike. A guide to diplomatic practice. S. A. Panafidin, F. A. Kublitskiy (translation) (2018). Moscow: Mezhdunarodnyye otnosheniya [in Russian].
3. Копііка, V.V. (2004). Troistyj soiuz (Soyuz Tsentralnykh derzhav). *Ukrainska dyplomatychna entsyklopediia*. (Vols. 1–2); L. V. Huberskyi et al. (Ed.). Kyiv: Znannia Ukrainy, Vol. 2: «М–Ya» [in Ukrainian].
4. Honchar, B. (2004). «Serdechna zghoda» 1904. *Ukrainska dyplomatychna entsyklopediia*. (Vols 1–2); L. V. Huberskyi et al. (Ed.). Kyiv : Znannia Ukrainy. Vol. 2. ISBN 966-316-045-4 [in Ukrainian].
5. Halaka, S. (2011). Karybska kryza. *Politychna entsyklopediia*. Yu. Levenets, Yu. Shapoval et al. (Ed.). Kyiv: Parlamentske vydavnytstvo. ISBN 978-966-611-818-2 [in Ukrainian].
6. Klieman, A. (1988). Statecraft in the Dark: Israel's practice of Quiet diplomacy. Aharon Klieman. Boulder: Westview Press [in English].
7. Pyk, S.M., Kostyuk, D.A. (2016). Vydy taiemnoi dyplomatii ta osoblyvosti yikhnoho funktsionuvannia u mizhnarodnykh vidnosynakh. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of Donetsk National University, Ser.: Politychni nauky*, 48–52 [in Ukrainian].
8. Wanis-ST. John A. (2004). Back Channel Diplomacy: Implications for Practice and Theory. *SSRN Electronic Journal*. URL: https://www.researchgate.net/publication/228181668_Back_Channel_Diplomacy_Implications_for_Practice_and_Theory [in English]

9. Kostiuk, D.A. (2016). Osoblyvosti funktsionuvannya taiemnoi dyplomatii u mizhnarodnykh vidnosynakh ta yii osnovni komponenty. *Molodyi vchenyi – Young scientists*, 8, 437–443 [in Ukrainian].
10. Gromyko, A.A., Zemskov, I.N., Kryuchkov, V.A. (1974). Tegeranskaya konferentsiya rukovoditeley trekh soyuznykh derzhav – SSSR, SShA i Velikobritanii. Moscow: Izdatelstvo politicheskoy literatury. Vol. 2 [in Russian].
11. Pyk, S.M. (2012). Taiemna dyplomatiia i rozvidka u mizhnarodnykh vidnosynakh. Lviv: LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
12. Albrecht-Carrié, R. (1915). The Treaty of London. Italy at the Paris Peace Conference. URL: <https://www.fulcrum.org/concern/monographs/pr76f344p> [in English].
13. Videnska konventsiiia Pro pravo mizhnarodnykh dohovoriv: Mizhnarodnyi dokument vid 14.04.1986 r. № 995_118. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text [in Ukrainian].
14. John Grenville. The Major International Treaties of the Twentieth Century URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780203930199/major-international-treaties-twentieth-century-john-grenville-bernard-wasserstein> [in English].
15. Lipson Charles. (2007). «Why Are Some International Agreements Informal?» in International Law and International Relations: An International Organization Reader. Beth A. Simmons, Richard H. Steinberg (Ed.). Cambridge University Press. URL: <https://www.hzu.edu.in/uploads/2020/10/International-Law-and-International-Relations.pdf> [in English].
16. Nelidov, V.V. (2018). Yaponno-amerikanskiy Dogovor bezopasnosti 1960 g. i vneshnepoliticheskii protsess v poslevoeyennoy Yaponii. *Vestnik RGGU – Bulletin of RGGU, Ser.: «Politologiya. Istoriya. Mezhdunarodnyye otnosheniya. Zarubezhnoye regionovedeniye. Vostokovedeniye»*, 2 (12), 64–78 [in Russian].
17. Nick Parfait Momengoh. Secret Diplomacy: The Practice of Back Channel Diplomacy by Liberal Democratic States. URL: <https://rucore.libraries.rutgers.edu/rutgers-lib/40428/PDF/1/play/> [in English].
18. Sharp, Paul (1999). For Diplomacy: Representation and the Study of International Relations. *International Studies Review, Vol. 1, No. 1*, 33–57 [in English].
19. Karasova, T.A. (2020). «Sdelka veka» D. Trampa. Privedet li novyy plan SShA k uregulirovaniyu palestino-izraiskogo konflikta. *Svobodnaya mysl – Free thought*, 63–74. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sdelka-veka-d-trampa-privedet-li-novyy-plan-ssha-k-uregulirovaniyu-palestino-izraiskogo-konflikta> [in Russian].
20. Glava OON vnes predlozheniya po byudzhetu Organizatsii na 2022 god. URL: <https://news.un.org/ru/story/2021/10/1411772> [in Russian].
21. Donory poobitsialy ponad miliard dolariv humdopomohy Afghanistanu. URL: <https://www.dw.com/uk/donory-poobitsialy-ponad-miliard-dolariv-humdopomohy-afghanistanu/a-59168883> [in Ukrainian].
22. Riz L. (2010). Druha svitova viina za zachynenyi dveryma. Stalin, natsysty i Zakhid. Kyiv: Tempora [in Ukrainian].
23. Corneliu Bjola, Stuart Murray (2016). Secret Diplomacy: Concepts, contexts and cases Abingdon, Oxon; New York, NY : Routledge [in English].

ОКЛАДНАЯ МАРИНА

кандидат исторических наук, доцент кафедры права Европейского Союза
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ФЕДОРОВСКАЯ МАРГАРИТА

студентка 4 курса международно-правового факультета
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ЮХИМЕНКО ДАРЬЯ

студентка 4 курса международно-правового факультета
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ПРИМЕНЕНИЕ ТАЙНОЙ ДИПЛОМАТИИ В МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКЕ

В статье на основании определений “тайной дипломатии” авторами сделана попытка сформулировать понятие “тайная дипломатия”. В работе рассматриваются её различные виды, особенности их функционирования в международных отношениях. Кроме того, благодаря проведенным исследованиям показаны основные преимущества и недостатки тайной дипломатии, а также определена перспектива её дальнейшего применения на практике.

Ключевые слова: дипломатия, тайная дипломатия, использование тайной дипломатии на практике.

OKLADNA MARYNA

PhD, Associate Professor at the Department of European Law
of the Yaroslav Mudryi National Law University

FEDOROVSKA MARGARITA

4th year student of the Faculty of International Law of the
Yaroslav Mudryi National Law University

YUKHYMENKO DARYA

4th year student of the Faculty of International Law of the
Yaroslav Mudryi National Law University

APPLICATION OF SECRET DIPLOMACY IN INTERNATIONAL PRACTICE

Problem setting. Secret diplomacy, in various forms, has remained a key method of international relations and the development of relations between states. For example, the fate of the Caribbean Crisis was decided by secret diplomacy between the United States and the Soviet Union. However, despite the extremely large influence of secret diplomacy on the development of international relations, it is necessary to note a rather small level of study of secret diplomacy as a phenomenon.

Analysis of recent researches and publications. In the scientific literature, the theoretical aspects of secret diplomacy have been the subject of scientific research by such scholars as Cornelia Biolu, Anthony Venis-V. John, Pika SM, Kostyuk DA, Pron TM, but a significant number of extremely important documents for understanding the problem remains in closed access. That is why the lack of scientific literature, which would describe secret diplomacy in the theoretical aspect, significantly complicates the study and study of secret diplomacy in general.

Target of research. The aim of the paper is to carry out a critical review of the definition of secret diplomacy, to analyze the types of secret diplomacy and to consider features of their functioning in international relations, as well as to identify the disadvantages and advantages of secret diplomacy.

Article’s main body. The article provides a general analysis of the definition of the concept of “secret diplomacy” in international practice. The opinions of leading scientists are given. Examples from history are analyzed. The paper analyzes in detail the types of secret diplomacy, and also considers the features of their functioning in international relations. In addition, the main advantages and disadvantages of secret diplomacy were formulated, as well as the prospect of its further application in practice.

Conclusions. Secret diplomacy is the activity of the government to implement the foreign, international policy of the state, which is conducted in secret from society, other states and third parties in order to facilitate negotiations, establish relations and obtain various benefits. The methods of secret diplomacy have been used since ancient times and continue to be key not only in relations between states, but also in resolving international conflicts, despite the fact that the phenomenon has a number of disadvantages in addition to its advantages. There are several types of secret diplomacy, each of which differs from the others not only in its purposes for which it is used, but also in its components.

Key words: diplomacy, secret diplomacy, the use of secret diplomacy in practice.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Окладна М. Г., Федоровська М. А., Юхименко Д. С. Застосування таємної дипломатії в міжнародній практиці. *Право та інновації*. 2021. № 4 (36). С. 72–79.